

Bog anmeldelser

Anmeldere i dette nummer: Assistent, cand. polit. *Knud Hansen*, Handelshøjskolen; docent, statsaut. revisor *Palle Hansen*, Handelshøjskolen.

Olav Harald Jensen: Kalkulasjonspraksis i norske industribedrifter. Forretningsøkonomisk Institutt ved Norges Handelshøyskole. Bedriftsøkonomens Forlag. Oslo 1949. 63 sider.

Fra Forretningsøkonomisk Institutt ved Norges Handelshøyskole, der for ganske nylig udsendte 2. del af professor E. W. Paulsons studier over skepsfartens økonomi i Norge, foreligger nu et nyt arbejde, idet instituttet har udgivet en undersøgelse af høyskolestipendiat Olav Harald Jensen med titlen: Kalkulasjonspraksis i norske industribedrifter: En statistisk undersøgelse av de indirekte kostnaders behandling i produktkalkyler. Undersøgelsens hovedresultat er læserne bekendt fra Olav Harald Jensens artikel i dette tidsskrifts hefte 73/74.

Undersøgelsen er delvis lagt an efter tilsvarende undersøgelser foretaget af N. A. C. A. i Amerika, og forfatteren har benyttet sig af de spørgeskemaer, som er brugt af den amerikanske regnskabsorganisation.

Formålet har været — som et første led i en række statistiske undersøgelser — at kortlægge norsk regnskabspraksis, idet det i indledningen fastslås, at et indgående kendskab hertil ofte vil være en nødvendig forudsætning for løsningen af teoretiske og praktiske regnskabsproblemer. Man kan i højeste grad sympatisere med de bestræbelser, der her er udfoldet, og glæde sig over, at A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond har vist forståelse for denne opgave ved at støtte arbejdet økonomisk.

Kort refereret har instituttet i maj 1948 stillet 394 norske industribedrifter — fordelt på de vigtigste næringsgrene under hensyntagen til, hvilke brancher, der måtte antages at have størst interesse for undersøgelsen — 12 hovedspørgsmål med enkelte underspørgsmål.

I et indledningsspørgsmål spurgtes om, *hvem* der har foreskrevet eller udarbejdet de principper og metoder, som bliver benyttet ved kalkulationerne, og om der for tiden er forhold (prismyndigheder, brancheaftaler o. l.), som gør det nødvendigt eller hensigtsmæssigt at kalkulere på en måde, som man ønsker at komme bort fra. To spørgsmål gjaldt *antallet* og *arten* af kalkulationstillæggene, to spørgsmål gik ud på at klarlægge *arten af det talmateriale*, som danner grundlaget for beregning af kalkulationstillæggene. Der spurgtes endvidere om, hvor *hyppigt revision af tillæggene* finder sted, om *arter af fordelingsenheder*, om hvilke *omkostninger*, der indgår *kalkulatorisk*, og om alle omkostninger indregnes for *produktionsmidler*, som *enten ikke bruges eller benyttes delvis*. Endelig blev der spurgt, om eventuelle *differencer* mellem virkelige og indkalkulerede omkostninger bliver *kontoført* og om, hvorledes denne bogføring sker.

Redegørelsen for undersøgelsen, der har været begrænset til de indirekte omkostninger vedr. indkøbs- og produktionsafdelingerne (altså ikke hjælpe-

Bog anmeldelser

Anmeldere i dette nummer: Assistent, cand. polit. *Knud Hansen*, Handelshøjskolen; docent, statsaut. revisor *Palle Hansen*, Handelshøjskolen.

Olav Harald Jensen: Kalkulasjonspraksis i norske industribedrifter. Forretningsøkonomisk Institutt ved Norges Handelshøyskole. Bedriftsøkonomens Forlag. Oslo 1949. 63 sider.

Fra Forretningsøkonomisk Institutt ved Norges Handelshøyskole, der for ganske nylig udsendte 2. del af professor E. W. Paulsons studier over skepsfartens økonomi i Norge, foreligger nu et nyt arbejde, idet instituttet har udgivet en undersøgelse af høyskolestipendiat Olav Harald Jensen med titlen: Kalkulasjonspraksis i norske industribedrifter: En statistisk undersøgelse av de indirekte kostnaders behandling i produktkalkyler. Undersøgelsens hovedresultat er læserne bekendt fra Olav Harald Jensens artikel i dette tidsskrifts hefte 73/74.

Undersøgelsen er delvis lagt an efter tilsvarende undersøgelser foretaget af N. A. C. A. i Amerika, og forfatteren har benyttet sig af de spørgeskemaer, som er brugt af den amerikanske regnskabsorganisation.

Formålet har været — som et første led i en række statistiske undersøgelser — at kortlægge norsk regnskabspraksis, idet det i indledningen fastslås, at et indgående kendskab hertil ofte vil være en nødvendig forudsætning for løsningen af teoretiske og praktiske regnskabsproblemer. Man kan i højeste grad sympatisere med de bestræbelser, der her er udfoldet, og glæde sig over, at A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond har vist forståelse for denne opgave ved at støtte arbejdet økonomisk.

Kort refereret har instituttet i maj 1948 stillet 394 norske industribedrifter — fordelt på de vigtigste næringsgrene under hensyntagen til, hvilke brancher, der måtte antages at have størst interesse for undersøgelsen — 12 hovedspørgsmål med enkelte underspørgsmål.

I et indledningsspørgsmål spurgtes om, *hvem* der har foreskrevet eller udarbejdet de principper og metoder, som bliver benyttet ved kalkulationerne, og om der for tiden er forhold (prismyndigheder, brancheaftaler o. l.), som gør det nødvendigt eller hensigtsmæssigt at kalkulere på en måde, som man ønsker at komme bort fra. To spørgsmål gjaldt *antallet* og *arten* af kalkulationstillæggene, to spørgsmål gik ud på at klarlægge *arten af det talmateriale*, som danner grundlaget for beregning af kalkulationstillæggene. Der spurgtes endvidere om, hvor *hyppigt revision af tillæggene* finder sted, om *arter af fordelingsenheder*, om hvilke *omkostninger*, der indgår *kalkulatorisk*, og om alle omkostninger indregnes for *produktionsmidler*, som *enten ikke bruges eller benyttes delvis*. Endelig blev der spurgt, om eventuelle *differencer* mellem virkelige og indkalkulerede omkostninger bliver *kontoført* og om, hvorledes denne bogføring sker.

Redegørelsen for undersøgelsen, der har været begrænset til de indirekte omkostninger vedr. indkøbs- og produktionsafdelingerne (altså ikke hjælpe-

afdelinger eller salgs- og administrationsafdelinger), bærer præg af, at man har savnet adgang til at supplere oplysningerne fra spørgeskemaet med interviews. Desuden har man kun fået svar fra ca. 32 % af de adspurgte. De indvundne resultater kan således næppe tages som noget gennemsnitsudtryk for norsk kalkulationsstandard.

Hovedresultatet af undersøgelsen bliver vel nærmest, at man i regnskabspraksis behøver større klarhed over de formål, kalkulationerne søger at tilfredsstille. Der synes således i Norge at være en udtalt tilbøjelighed til at lægge vægten på de prispolitiske formål, medens den almindelige opfattelse i f. eks. U.S.A. nærmest går i retning af, at kalkulationerne — i form af forkalkuler — først og fremmest bør medvirke som faktorer ved omkostningskontrollen. Interessant er det at bemærke, at en enkelt norsk virksomhed med ca. 1.000 beskæftigede af prispolitiske hensyn blot gennemfører kalkulation af direkte materialer og løn og har opgivet kalkulation af indirekte omkostninger. Det kan i denne forbindelse noteres, at 29 af 106 undersøgte virksomheder kalkulerer efter en opdeling i faste og variable omkostninger, formentlig for på denne måde at tilnærme sig en differensomkostningsberegning.

Endvidere er det interessant at bemærke, at medens 92 % af de i Amerika undersøgte virksomheder ved udregning af tillægssatser benytter plansatser, benytter kun 52 % af de norske virksomheder sådanne størrelser, medens de resterende 48 % anvender faktiske tal i en eller anden form. Dette faktum hænger uden tvivl også sammen med uklarheden i formålsopfattelsen.

Det kunne være fristende at referere andre træk fra undersøgelsen, hvad vi imidlertid må give afkald på her, men i særdeleshed ville det have været interessant, såfremt man havde været i stand til at sammenligne med danske erfaringer. Jeg vil tro, resultatet af en dansk undersøgelse i det store og hele ville blive, at forholdene her er som i Norge, idet det dog er min opfattelse, at flere og flere virksomheder her i landet er opmærksom på kalkulationernes betydning som kontrollfaktorer med omkostningsforbruget.

Vi ønsker Forretningsøkonomisk Institutt og stipendiat Olav Harald Jensen tillykke med gennemførelsen af denne undersøgelse og venter spændt på mere nyt fra Bergen.

Palle Hansen.

Ivar Nørgaard: Nationaløkonomi. Udgivet af Arbejdernes Oplysningsforbund. Forlaget Fremad. Kbh. 1949. 148 sider.

Der har i det sidste par årtier været et stærkt stigende behov for populære lærebøger eller studiekredsgrundbøger i nationaløkonomi. Resultatet er blevet, at en lang række bevægelser og institutioner har udgivet hver sin bog til eget brug. Den her foreliggende bog er først og fremmest beregnet til brug i arbejderbevægelsens oplysningsarbejde, hvor den antagelig skal erstatte en ældre bog af Knud Korst. Forfatteren af den nye bog er cand. polit. og sekretær i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Af sidste årsag kunne man måske vente, at bogen var et politisk kampskrift. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Formålet har alene været sagligt at forklare den økonomiske sam-